

не завдяки особливостям географічного розташування, скільки завдяки способам усвідомлення своєї етнонаціональної приналежності та вираження патріотизму. Свідченням цього є спільні історичні та культурно-мистецькі події схожості розвитку суспільств.

Вітчизняна дослідниця Т. Ковальчук зазначає, що «сучасне бачення Європи – це економічна та політична інтеграція, фундаментом якої є європейська культура, а мотивом об'єднання – почуття спільної ідентичності. Основу нового бачення становить уже не геополітика, а культура, хоча вона, на перший погляд, є лише духовною потребою. Тенденція до європеїзації і ринку, і культурного простору спостерігається в умовах збереження національних держав. Ойкумена культурного простору Європейського континенту не повинна мати роздільних ліній, тим паче що інтелектуальна культурна інтеграція ніколи не мала кордонів» [5, с. 15].

Етнокультурний вимір формування нового типу мислення передбачає загальнолюдські принципи у пошуку балансу між економічною прагматичністю та соціальною справедливістю. Результатом повинно стати взаємозбагачення культур європейських країн та вироблення духовно-культурного простору, який передбачає зближення європейських націй через різноманіття і збереження культурно-історичних традицій.

Вітчизняна дослідниця Т. Воропаєва зазначає, що для осіб з розвинутою європейською і високою національною ідентичністю характерна більш конструктивна ієрархія життєвих смислів (домінують екзистенційні й самореалізаційні смисли) та вищий рівень патріотизму, ніж для осіб з низькою європейською та національною ідентичністю, в яких домінують гедоністичні та статусні смисли [3, с. 41].

Глобальна трансформація світоустрою на сучасному етапі розвитку людства примушує замислитись над характером етнокультурних змін, їх впливу на розбудову кожної європейської країни. Тому умовою успішної реалізації українського цивілізаційного проекту є рефлексивність суспільства. Тобто його готовність до розвитку соціокультурних парадигм, до виживання в умовах стрімких суспільних трансформацій і криз. Формування європейськості українців має супроводжуватись публічною дискусією між державними інституціями та громадськістю.

Успішність і глибина взаємодії може бути реалізована також лише за умови готовності самих українців до розробки та реалізації реальних кроків інтеграційної співпраці, де етнокультурні взаємини набудуть нових рис і при цьому власна самість українців буде гармонійно доповнювати європейський етнокультурний простір.

Слід пам'ятати, що остаточне входження до європейської культурно-політичної спільноти можливе завдяки виробленню власних зразків української ідентичності для того, щоб сформувати міцне етнокультурне підґрунтя подальшої взаємодії.

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К.: Довіра, 2007. – 205 с. 2. Білявська О. С. Проблема національного самовизначення українців в умовах європейської та світової інтеграції / О. С. Білявська // Сторінки історії. Вип. 30. – К.: ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2010. – С. 192–202. 3. Воропаєва Т. Трансформація національної ідентичності громадян України та українських мігрантів в контексті цивілізаційного поступу України (1991–2011 рр.) / Т. Воропаєва // Українознавчий альманах. – 2012. – Вип. 7. – С. 41. 4. Ігнатова О. Мас медіа і сучасні стереотипи в контексті Україна – Європа [Електронний ресурс] / О. Ігнатова. – Режим доступу: http://www.franko.lviv.ua/faculty/jur/Internet/PART-4_18.htm. 5. Ковальчук Т. Особливості формування єдиного культурного простору об'єднаної Європи / Т. Ковальчук // Віче: теоретичний і громадсько-політичний журнал. – 2009. – № 3. – С. 14–16. 6. Козловець М. А. Схід-захід: дилема чи проблема українського вибору? / М. А. Козловець // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – № 43. – С. 3–9. 7. Кримський С. Ранкові роздуми / С. Кримський. – К.: Майстерня Білецьких, 2009. – 120 с. 8. Мозговий І. П. Схід-Захід: дилема чи проблема українського вектору? / І. П. Мозговий // Україна в контексті Євроінтеграції: Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції. – Суми: Вид-во СумДУ, 2005. – С. 109–111. 9. Намакштанська І., Новикова Ю. Процеси глобалізації і проблеми міжнародної комунікації [Електронний ресурс] / І. Намакштанська, Ю. Новикова. – Режим доступу: <http://gisap.eu/ru/protsesi-globalizatsii-i-problemi-mizhkulturnoi-komunikatsii>. 10. Опитування щодо ставлення населення України до членства в ЄС (Фонд «Демократичні ініціативи», грудень 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uniter.org.ua/ua/european-integration.html>. 11. Паніна Н. Чинники національної ідентичності, толерантності, ксенофобії та антисемітизму в сучасній Україні / Н. Паніна // Соціологія: теорія, методика, маркетинг. – 2005. – № 4. – С. 42. 12. Пелагеша Н. Українська національна ідентичність: шляхи європеїзації / Н. Пелагеша // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 3 (8). – С. 60–67. 13. Попович М. Європейський світ побудований на ідеалі [Електронний ресурс] / М. Попович // Режим доступу: <http://www.ji-magazine.lviv.ua/kordon/ostpolitik/2005/postup24-03.htm>. 14. Таран Ю. Східні європейці чи західні слов'яни: проблеми ідентичності у Центрально-Східній Європі / Ю. Таран [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dialogs.org.ua/ua/project_ua_full.php?m_id=2667. 15. Українознавство: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. М. І. Обушного. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – 672 с.

Олена Чебанюк

Цикл Богородичних свят українців у європейському контексті

У статті розглядається Богородичний цикл свят в українській народній традиційній культурі у зіставленні із Богородичними святами та культом Діви Марії інших європейських народів. У народній традиції шанування Богородиці як православних, так і католиків зберігається зв'язок Діви Марії із міфологічними образами богині землі, природи, богині-матері, що є предметом аналізу даної роботи.

The cycle of folk rites devoted to the Faint Mother in Ukrainian, Russian, Belorussian folk traditions related to the European tradition is highlighted in the article. The main holidays, devoted to the Mother Mary, and the icons of the Blessed Virgin are analyzed in the article. The main motives and plots related to the Mother Mary in folk rites are revealed.

Культ Діви Марії – один із головних культів християнства як західного, так і східного обряду. На зламі XX й XXI століть культ Богородиці як в Європі загалом, так і в окремих європейських країнах став предметом дослідження з точки зору антропології культури, соціології релігії, мистецтвознавства, етнології [6; 2; 7, с. 217–219; 11; 10]. Аналіз фольклорного образу Богородиці та Марійських свят у народному календарі

дозволяє більш адекватно відтворити систему цінностей та релігійну модель у народній картині світу українців.

Шанування Діви Марії бере свій початок з перших віків християнства, зокрема, Євангелія від Луки. Формувався він поступово і, згідно із джерелами, культ Богородиці у візантійському християнстві розвинувся раніше, ніж на Заході. У 431 р. на Єфеському соборі, ще до поділу християнства на дві гілки (православну й католицьку), було відкинута

несторіанське потрактування Діви Марії як Христородиці – матері людини Христа. Натомість земній Матері Ісуса було надано ім'я Theotokos, що в перекладі з грецької означає Богоматір. Шанування Богородиці поширилося спочатку на Близькому Сході, і тільки згодом з Палестини та Єгипту потрапляє на Апеннінський півострів [12, s. VIII]. На християнському сході також було раніше встановлено і спеціальні Богородичні свята: Благовіщення (25. III / 7. IV), Різдво Богородиці (8/21. IX) та Успіня (15/28.VIII.) Богородиці, Введення (21.XI / 4.XII). Ці чотири свята складають Богородичний цикл і входять до т. зв. дванадесятих свят – дванадцяти великих річних свят православних і греко-католиків. Проте в традиційній культурі існує більш розширений список свят, пов'язаний із Богородицею, куди входять також такі великі, середні й малі церковні свята, як Стрітення, Покрова, Похвала й Собор Пресвятої Богородиці, Непорочне зачаття Діви Марії, Покладання чесного пояса Пресвятої Богородиці та шанування ікон Пресвятої Богородиці.

Між традицією шанування Діви Марії у західній і східній Європі існують також і деякі розбіжності, наприклад, які стосуються такого свята як Стрітення: в католицькій традиції воно входить до найбільших церковних свят, у православній – ні. Це ж відноситься і до такого свята, як Непорочне зачаття Діви Марії (Immaculata Conceptio Beatae Virginis Mariae), пов'язане із католицьким догматом про незабруднення первородним гріхом Діви Марії від миті її зачаття, яке відзначається 8 грудня. У двадцяти двох країнах світу цей день відмічають як державне свято і вихідний день. Серед них такі країни, як Австрія, Іспанія, Італія, Португалія, Мальта, деякі кантони Швейцарії тощо. Діва Марія Непорочного зачаття вважається святою патронеосою США.

У Західній Європі в епоху середньовіччя під впливом східної культури поступово формується богородична доктрина, зберігаючи, проте, своєрідні особливості. Певною мірою це можна пояснити тим, що переклад латинською грецького Theotokos отримав два тлумачення: Dei genitrix – «та, що народила Бога», «земна матір Божого Сина» та Mater Dei – Мати Бога [2, с. 110]. У період середньовіччя в Європі під впливом католицизму формується культ Mater Dei як Цариці небесної, Мадонни, першої Дами серед земних жінок – Notre Dame (Франція), Our Lady (Англія). Західна куртуазна поезія пізнього середньовіччя підкреслює в образі Діви Марії риси Прекрасної Дами, обожнювання якої було центральним пунктом кодексу європейського лицарства. Цей період в історії Європи навіть називають епохою культу Діви Марії. Вплив культу Мадонни на розвиток європейської світської культури, літератури, музики й живопису був величезним [1, с. 115–116].

Натомість в народній культурі та фольклорі майже всіх європейських християн (як католиків, так і православних) образ Богоматері зберігає контамінацію із реліктами «натуралістичного язичництва», що вказують на зв'язок Діви Марії з міфологічними образами богині землі, природи, богині-матері [1, с. 114].

М. Толстой підкреслював, що в зоні Slavia Orthodoxa (територія України, Білорусії, Росії, Сербія, Болгарія, Македонія) як і в зоні Slavia Latina (Польща, Чехія, Словачія, Словенія, Хорватія) «народний культ Богородиці» відрізняється від церковного більшою приземленістю й включеністю у побут: Б(огородиця) – захисниця від бід, нечистої сили, халеп і страждань, небесна захисниця, милосердна й турботлива» [7, с. 217].

Діва Марія – земна мати Ісуса Христа – в українській традиційній культурі має особливу пошану. Божа Мати уявляється небесною заступницею й втішницею всіх скривджених і страждених, милосердною захисницею й рятівницею від усіх бід. Її називають Богородицею й Богоматір'ю, Пресвятою й Пречистою, Царицею Небесною і Найласкавішою Панною. За народними уявленнями перебуває «вона близько коло Бога і молиться йому за всіх людей».

Культ Богородиці прийшов в українські землі у X ст. разом із прийняттям християнства. Поступово в глибинах свідомості, в надрах найсокровеннішого духовного життя формувалася образ Всеблагоді і Всепрощаючої Матері Божої.

Якщо у Візантії Діва Марія була передусім вселенською імператрицею, у Західній Європі Мадонна – символ вічної жіночості із закохано-шанобливим лицарським обожненням, то в Україні вона шанується як Мати всерозумюча, жаліслива, всепрощаюча й милостива. Невипадково саме в Київській Русі популярність здобув іконописний тип Богородиці з Дитиною, що пригорнулася до неї.

У фольклорній культурі Богоматір найперше є господинею величезного світлого дому. Вона всьому дає лад і дбає про добробут кожної людини.

«Як ми були малими, ввечері не пускали нас на вулицю гуляти, поки ми все не поприбираємо, підлоги не позамітаємо. Казали, що то Божа Мати вночі ходить по хаті, дивиться чи вскрізь порядок. І гріх непрощений як буде ходити по підлозі брудній і ноги собі поколе» (Зап. О. Чебанюк 15.III.2008 р. від Абрамової Марії Андріївни, 1950 р. н., з м. Зінькова на Полтавщині).

До Матері Божої звертаються при першій нагоді за підтримкою і порадою, як правило, жінки: «Пресвятая Богородице! Просим собі в поміч!». Народна молитва «Сон Пресвятої Богородиці» й сьогодні є дієвим і універсальним оберегом від усього лихого. Текст цієї молитви зачували на пам'ять, переказували і переписували. Список клали під подушку хворому, зашивали в ладанку рекруту, читали на далеку дорогу й під час грози.

У народному культі Богоматері зберігається чимало рис прадавньої Великої Богині – прародительки і покровительки всього живого на землі. В народних замовляннях до неї звертаються із проханням зупинити кров, закрити «зуби і губи» лихим заздрісникам, захистити від наклепу й неправедного суду: «Господи милостивий, поможи мені, і Матер Божая праворушниця і скорбящая, і усердная Божая мати, поможи мені сі уроки одходити. Уроки-урочища, і вітряні, і водяні, і прозорні, і часові, і минутні, і подумані, і погадані, прилюбовані, применовані, і стрітені, і з'ідені, і не я ж вас визиваю, і не я викликаю, – сам Господь визивав і викликав, і ангелів на поміч висилав. І Матір Божа в помочі стояла і сі вроки збирала, на Дунай, на море зсилала. Там собі гуляйте і буайте, сухе дерево ламайте...» [8, с. 54].

Від народження і до останнього подиху відчуває людина заступництво Богородиці. Колись поліщаки вірили, що Божа Мати з ангелами присутня при пологах і допомагає пупорізній бабі приймати дитину, купати й колихати її. Повитуха зверталася до неї із молитвою: «Пресвятая Богородиця, стань мені до помучі! Ішла Богородиця мустом із золотим хрестом до роділлі Марії помагати і в помучі ставати» (Зап. О. Чебанюк 8. III. 2005 р. в с. Рудня Тальська Іванківського р-ну Київської обл. від Лозенко Марії Федорівни, 1906 р. н.). На Харківщині у випадку складних пологів ікону Богоматері обмивали й давали пити воду породіллі (Зап. Чебанюк О.

5. VI. 2006 р. с. Петропавлівка Куп'янського р-ну Харківської обл. від Котенко Катерини Никифорівни 1925 р. н.)

Ніжною, доброю і турботливою матір'ю постає Богородиця в колядках. Вона пере пелюшки, в колісці на яворині колише сина, виховує й доглядає його. У колядках і щедрівках Пречиста як добра господиня поганяє волами, якими хазяйську ниву зорює «сам Господь», допомагає господарю засівати, жінкам збирати врожай. Тут підкреслюється зв'язок Божої Матері з плодючістю, народженням, підтримкою життя: А в полі, полі сам Бог ходє, / А Божа Мати їсти носє, / Бога просє: / – Уроди, Боже, жито, пшеницю, / всяку пашницю. / З колоса жменька, а з снопа мірка. / Здравствуйте, з празником ...

Згідно з народними віруваннями, Божа Матір підтримує закоханих, сприяє шлюбам. В Україні традиція брати шлюб на Покрову зберігається до нині. На Введення (4. XII) дівчата зверталися в молитвах до Богородиці, випрошуючи собі гарних женихів: «Свята Матінко! Введи мене в той дом, де я буду віку доживать» (Харківщина).

Богородиця невидимо обов'язково присутня на кожному весіллі: вона помагає коровайницям бгати коровай, пекти шишки, а також благословляє молодих і тримає над ними вінчальний вінець: Ой поможи, Боже, / Ще й Божая мати, / Цей коровай бгати. Гу!

В особливій пошані були ікони Богородиці. «Одо бачите ікона «Божа Мати Троєручниця». Вона допомагає тим, хто в дорозі. А Семистрільна Матір Божа – од пристрїту, дурного глазу, як ото хто позавидує. До ікони Казанської Богородиці до то від наглої смерті моляться і жениши, які дітей не мають. Її святкують у ноябрі четвертого числа. А Неопалиму Купину – то така з ріжками ікона – її завсїгда колїсь держали од пужару. І шо ви думаєте? Горить, палає, а обїїдеш із нею трийчі навкругу і де не візьмїсь вітер, да такий сильний, такий сильний і всьо геть потушить». (Зап. О. Чебанюк 17. VIII. 2007 р. в с. Піски Бобровицького р-ну Чернігівської області від Занько Євдокії Денисівни, 1910 р. н.)

Образ Божої Матері позбавляє людей поганих звичок, оберігає житло від лиха і ворогів. Так, «Охтирська» – лікує від лихоманки, «Почаївська» – від різних недугів і кульгання. Ікона «Неупиваєма чаша» (вшановується 18. V.) зцілює від алкоголізму. На ній зображено Богородицю з піднятими до неба руками і Христа по пояс у чаші. Богородиця сповіщає, що чаша небесної допомоги і милосердя є для кожного, хто страждає від пияцтва й потребує підтримки Пречистої Цариці Небесної.

Цикл Богородичних свят в українській традиційній культурі об'єднує свята, які встановлені церквою на відзначення знаменних подій в житті Матері Божої: Благовіщення, Успіня й Різдво Богородиці, Введення. У народному календарі українців дні вшанування Діви Марії складають замкнений цикл Богородичних свят. Вони позначають початок і кінець кожного сезону, що підкреслює асоціацію Богородиці із образом Матері-сирої землі. Так, кінець літа знаменувало Успіня Богородиці (28.VIII), початок осені – Друга Пречиста (Різдво Богородиці, 21.IX), кінець осіннього періоду – Покрова (14.X), початок зими – Введення Діви Марії до храму (4.XII), кінець холодного сезону – Стрітєння (15.II). Богородиці також присвячують другий день Різдва (8.I. Собор Пресвятої Богородиці) і Пасхи. За народними переказами, на Великдень Матір Божа ходить по землі.

З найдавніших свят, присвячених Богородиці, дослідники визнають Собор Пресвятої Богородиці (8. I.), що безпосередньо примикає до Різдва Христового. У європейській традиції святкування Богородичного циклу йому відповідає

Торжество Пресвятої Богородиці (1. I.). Свято це зазначене у старовинних літургійних пам'ятках. Ймовірно, це є одним із найдавніших свідчень про первісний зв'язок літургійного шанування Діви Марії з різдвяним циклом, який в своїх витоках визначався концептом року. Отже, можна припустити, що саме свята Богородичного циклу розпочинали і закінчували, як церковний рік (Успіня Богородиці – Різдво Богородиці), що починається з 14 вересня, так і рік громадянський та рік аграрний.

Досліджуючи образ Богоматері в польській народній традиції, Є. Бартмінський висловив припущення, що «ми маємо тут справу з відгуком архаїчного культу землі, природно, в трансформованій та сублимованій формі; про що, здається, свідчить сильний зв'язок Богородичного культу з світом рослин (дерев, квіти та трав)» [2, с. 119]. Показовими в цьому плані є польські народні найменування Богородиці й Богородичних свят, які відбивають аграрні уявлення польського селянина, утворюючи своєрідний землеробський календар. Так, Благовіщення отримало народну назву *Matka Boska Strumenna* або *Matka Boska Roztwna* (Матір Божа ручайна або Матір Божа відмикаюча), що пов'язано із уявленнями про відкриття землі золотими ключами, які є у Богоматері. Богородичне свято 2 липня отримало назву *Matka Boska Kwietna* або *Jagodna*, тому що саме в цей час дозрівають ягоди, а квіти знаходяться в повному розквіті; Успіня Богородиці має назву *Matka Boska Zielna* (Зільна), тобто Трав'яна, що пов'язано з традицією святити цього дня трави, яка, до речі, не збереглася в Польщі але існує в Україні до сьогодні. Різдво Пресвятої Богородиці має назву *Matka Boska Sievna* (Посівна) і відповідає традиції засівати озимину під це свято, а Стрітєння має назву *Matka Boska Gromniczna* і пов'язано із віруваннями про здатність громничної свічки відвернути грім і блискавку [7, с. 218; 2, с. 115–116].

Зв'язок Богородиці з Великою Богинею Землі, на нашу думку, простежуються в обрядах, присвячених збору трав на Симена Зилота, які ще побутували у першій третині минулого століття на Київщині [3, с. 95–101].

На Поліссі ще й сьогодні під час збирання трав радять покласти на землю крайчик хліба, дев'ять грошиків на дев'ять ямок тощо. При цьому треба шептати: «Божий Іван поле орав, а святая Ілля сіяла зілля, Божа Мати рвала да в помочі ставала». Пояснюють ці дії так: «ну так треба платити за зілля Божій Матері» [5, с. 90].

Найбільшим із Богородичних свят вважається Благовіщення. В основі його євангельський переказ про те, як Архангел Гавриїл приніс благу вість Діви Марії, що вона невдовзі народить Сина Божого – Ісуса Христа.

В традиційній українській культурі Благовіщення знаменує початок теплого півріччя, весняно-літнього періоду, пробудження землі від зимового сну. Благовіщення вважається таким же великим, як і Пасха, адже згідно з народними віруваннями саме в ці дні ранком сонце «грає-виграє», а на тому світі не мучать грішників. «Працювати на нього – гріх. На Благовіщення Матір Божа з небес розсипає із «благівіщенської коробки» або росу, або дощ чи сніг чи туман. Як ото будуть якісь опади – чекай врожайного году. Якщо цього дня божа пташка ластівка прилетить, то значить харашо буде. Моя бабуся казала, що добре як цього дня голуб на подвір'ї сядє да ще й в парі, да ще й туркоче – Бог помилує і біди не буде» (Зап. Чебанюк О. 27.III.2007 р. від Зельдич Віри Іванівни, 1966 р. н., родом із с. Вільне Коропського р-ну на Чернігівщині).

Традиція передбачати погоду на Благовіщення зберігається донині не тільки у слов'ян, але і у багатьох народів Європи. День 25 березня у валлонів Бельгії називається Anonciation (Благовіщення), голландці називають його днем Богородиці (Onze Lieve Vrouwedag). Землероби вірили, що за погодою цього дня можна передбачити яким буде цілий рік [4, с. 76]. В Англії 25 березня – день св. Марії (Our Lady day). В середні віки його вважали одним із найбільш важливих свят церковного календаря. Відмічали його не тільки релігійними процесіями, але й ходою ряджених. Коли ж траплялася рання Пасха і припадала вона на 25 березня, це вважалося поганою прикметою: «If Our Lord fall in Our Lady's lap England will meet with a great mishap» («Якщо день Господа збігається з днем Діви Марії, Англію спіткає велике нещастя») [4, с. 95]. Зазначимо, що в цю прикмету вірять також в Україні.

У скандинавських народів 25-го березня передбачали характер погоди на місяць, сезон і, навіть, рік вперед. День цей називався днем Весняної Богоматері або весняною месою Марії. Вважалося, що цього дня обов'язково мають прилетіти журавлі, що «приносять світло», а тому з цього дня вечірні роботи можна проводити без світла. Заборонялося жінкам цього дня шити й прясти. Схожі вірування зберігаються на Поліссі й сьогодні. Напередодні дня Весняної Марії у шведських селах побутував звичай рядження дівчат у овечі шкури хутром нагору, маскування козою, перевдягання. Процесії ходили від дому до дому односельців. Також існував звичай обливати подвір'я водою та обливати водою один одного [4, с. 115], що перегукується із українськими великодніми звичаями «Обливаного понеділка» і «Обливаного вівторка», про які згадує у своєму описі України Г. Де Боплан, і які у вигляді молодіжної забави побутують в Україні до сьогодні.

До початку 20 століття в містах існував звичай випускати на Благовіщення пташок на волю. В селах – до цього дня випікали «жайворонків» – печиво у вигляді пташок. «Це великий празник, ми нічого не робимо. Нічого. Даже птиця гнізда не в'є на Благовіщення. А «пташок» я і зараз печу для онуків, для дітей сусідських. (Зап. Чебанюк О. 4. VI. 2006 в с. Маначинівка, Куп'янського р-ну, Харківської обл. від Дувеєвої Любові Данилівни, 1936 р. н.).

На Житомирщині, Волинському Поліссі, на Холмщині й Підляссі благовіщенське печиво випікають у вигляді бузькової лапи «гальопи» або борони, плуга, серпа, що свідчить про їхню давню аграрну символіку. Побачивши буслу їх підкидали вгору, приспівуючи: «Бузько, бузько, на тобі гальопу, а ти мені дай жита копу, на тобі борону, а мені дай жита сторону, на тобі серпа, дай мені жита снопа!».

На Благовіщення хазяїн прийшовши з церкви, відпускав «погуляти» всіх домашніх тварин, бджіл, навіть, собаку й kota. Частинки благовіщенської проскурки він закопував на чотирьох кутах ниви, щоб дощові хмари її не обходили стороною, але й не зачіпав град. Вважається, що півроку від Здвиження (або від Богородичного свята Введення) до Благовіщення земля відпочиває й набирається сил, тому її ні в якому разі не годиться тривожити: не можна випасати худобу, орати, копати, порати землю, забивати в неї кілки тощо. Якщо ж порушити цю заборону, то влітку не буде дощів і слід чекати посухи.

Саме на Благовіщення Матір Божа благословляє рослини і все починає цвісти й рости. Якщо на Благовіщення дівчина йдучи по воду знайде квітку первоцвіту, то це віщувало їй швидке та вдале заміжжя. На Харківщині дівчата, які хотіли

бути красивими й привабливими для парубків, рано-вранці наливали в миску холодну воду, в яку кидали проліски, і вмивалися. На Поділлі вважали, що хто знайде пролісок на Благовіщення, мусить зірвати його і покласти за пазуху, адже проліски – символ надії, щастя, молодості й краси. На Великдень, як заспівають «Христос Воскрес!» потрібно на щастя покласти цю квіточку під ікони.

На Гуцульщині вдосвіта на Благовіщення хазяїн роздягнувшись тричі мусив оббігти хату із дзвоником у руках і примовляти: «Як далеко чути сего дзвінка, аби так звірка задалеко не сміла приступити до моєї худоби!» [9, с. 205].

Благовіщення зараховують до днів важких і небезпечних, коли активізується як позитивні, так і негативні сили природи й коли магічне, чудесне й неймовірне стає реальним і дієвим. У Карпатах побутує повір'я, що з яйця знесеного на Благовіщення може вилупитися чорт-«осинавець», тому його слід якомога швидше викинути в річку. На Рівненщині – навпаки, такі яйця освячували в церкві й з'їдали, щоб не боятися грому. На Волині боялися цього дня ходити в ліс, бо вірили, що нечиста сила буде «водити-блудити» й може завести в болото.

Як зауважила російська дослідниця І. Седакова всі Богородичні свята мають особливе значення для молодих жінок, які можуть народжувати або вже вагітні. «Жіночі свята» святкують всі жінки, «щоб легко було народжувати», особливо ті, хто страждає від безпліддя [6, с. 177]. Дотримували їх ще й тому, що за народними уявленнями у тих жінок, хто порушує це правило дитина буде обплутана пуповиною. Богородичні дні вважаються небезпечними для немовлят, тому дії вагітних у ці дні строго регламентовані. Освячену ж на Успіння Пресвятої Богородиці зелень кладуть до колиски, щоб дитя міцно спало [6, с. 178].

Розглянуті в статті Богородичні свята українців у зіставленні із аналогічними святами інших європейських народів, дають підстави зробити висновки, що в народній культурі всіх європейських народів культ Діви Марії має розгалужену ритуалістику, а також з ним пов'язані численні вірування, прикмети, фольклорні тексти тощо. Попри національну своєрідність Богородичних свят і обрядів, в народній Богородичній святковості європейців простежуються спільні для багатьох етнічних традицій релікти прадавніх аграрних культур, зв'язок Богородиці з Великою Богинею Землі та вірування, пов'язані із Великою Матір'ю.

1. *Аверинцев С. С. Мария / С. С. Аверинцев // Мифы народов мира. Энциклопедия в 2-х т. – М., 1992. – Т. 2. – С. 111–116.*
2. *Бартминський Е. Богоматер в польській народній традиції / Е. Бартминський // Язык и культура: Семантика и грамматика. К 80-летию со дня рождения академика Никиты Ильича Толстого (1923–1996). – М., 2004. – С. 107–130.*
3. *Гайдай М. Про «зільніцький» обряд і сполучені з ним пісні / М. Гайдай // Етнографічний вісник. – 1927. – Кн. 3. – С. 95–101.*
4. *Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы. Конец XIX – начало XX в. Весенние праздники. – М., 1977. – 357 с.*
5. *Колодюк І. Народна медицина у традиційній культурі українців Центрального Полісся / І. Колодюк. – К., 2006. – 152 с.*
6. *Седакова И. А. Балканские мотивы в языке и культуре болгар. Родинный текст / И. А. Седакова. М.: «Индрик», 2007. – 432 с.*
7. *Толстой Н. И. Богородица / Н. И. Толстой // Славянские древности. Этнолингвистический словарь – М., 1995. – Т. 1. – С. 217–219.*
8. *Українські чари / Упоряд. О. М. Таланчук. – К.: Либідь, 1992. – 96 с.*
9. *Шухевич В. Гуцульщина. – Ч. 4. – Верховина, 1999. – 304 с.*
10. *Danielou J. Le culte Marial et paganisme. – Paris, 1949. – 598 с.*
11. *Dropova L. K obrazu matky v slovenskej l'udovej piesni // Na prahu milénia / Fol'klór a folkloristika na Slovensku / Red. Zuzana Profantová. – Bratislava, 2000. – 327 с.*
12. *Küng H., Moltmann J. Mary in the Churches. – Edinburgh, 1983. – 593 s.*